

УВОД

Динамичното развитие на нормативната регламентация провокира научната мисъл да съдейства за изясняване на нововъведените категории и термини. Като централна фигура в пазарните отношения се въведе категорията “търговец”, която се възприе и като първостепенна в юридическата литература. Паралелно с нея, но не така изследвана в съвременната теория, е една друга правна и счетоводна категория – търговско предприятие, която постепенно и трайно си намира място в полезрението на научните търсения.

Интересът към проблематиката, свързана с търговското предприятие, датира от началото на века, едновременно със създаването в европейските държави на отделните търговски закони. Преди всичко представители на немската наука през 1982 г. оформят идеята за използването на категорията търговско предприятие като основа за систематиката на законите.

На съвременния етап, вече в периода на пазарни отношения у нас, особено практическо значение намират сделките с търговски предприятия. Изясняването на тяхната специфика е невъзможна без наличието на обобщено теоретично учение относно същността на търговското предприятие.

Търговският закон, както и редица други икономически закони, между които и Законът за счетоводството, създадоха една нова икономическа и правна реалност, която продължава да затруднява дори и най – опитните счетоводители и юристи. Непознати до сега търговско – правни фигури и специфични търговски сделки, нови счетоводни понятия и обекти, възможностите за съдебно обжалване на актове на данъчната администрация и на другите контролни органи осезателно налагат счетоводителите все по – често да се обръщат за справка към законите и учебниците по право, а юристите – да търсят консултация от счетоводен експерт.

Тясната връзка между счетоводство и право не е просто продукт на пазарния преход. От една страна, тя е обусловена от самата същност и функции на тези два клона на човешкото познание и практика, които са призвани да обслужват нуждите на хората в областта на техните права, задължения, собственост, богатство. От друга страна, разгледана в исторически план, връзката “счетоводство – право” датира отдавна. Търговското право първо се обръща за помощ към счетоводството като регламентира чрез императивни норми нуждата от търговски книги. По този начин правото приема, че счетоводната информация от

редовно водените счетоводни регистри може да има силата на доказателство при спорове между търговци. Така по правен път на търговските книги се делегира функцията да бъдат своеобразна гаранция относно извършените сделки между търговците, както и средство за информиране на третите лица.

Поставената тема все още се изследва много слабо в специализираната българска литература. Става въпрос за два закона, които са част от търговско – правната система на страната. Ако Търговският закон е основният устройствен закон на бизнеса, то чрез Закона за счетоводството се урежда финансово – правната страна на същия този бизнес. Нито един търговец по смисъла на чл. 1 от Търговския закон не може да осъществява своята дейност, ако не прилага изискванията на Закона за счетоводството. При това нормите на последния са насочени в защита на интересите на самите търговци, а не на държавата/(фиска), за което са предназначени данъчните и административните закони.

Настоящата разработка има за цел да покаже същността на търговското предприятие, както и някои специфични сделки свързани с него, и по – конкретно отчитането и данъчното облагане при покупко – продажбата на предприятие на едноличен търговец /на примера на ЕТ “Светослав Стойнев – Сатекс”/.

Основните задачи, които се поставят за решаване чрез разработката са:

1. Изясняване на понятието “търговско предприятие” по смисъла на Закона за счетоводството от една страна, а от друга - разгледано от гледна точка на Търговския закон.
2. Обособяване на етапите при подготовката и извършването на покупко – продажбата на търговско предприятие.
3. Разглеждане на конкретните процедури по вписване на покупко – продажбата в търговския регистър.
4. Извеждане на характеристиката на покупко – продажбата на предприятието на ЕТ “Светослав Стойнев – Сатекс”.
5. Изследване на особеностите на отчитането на покупко – продажбата на ЕТ “Светослав Стойнев – Сатекс”.
6. Дискутиране на проблемите по данъчното облагане на ЕТ “Светослав Стойнев – Сатекс”.

Считам, че настоящото изложение представлява интерес от гледна точка на това, че има различни становища по въпроса свързан с отчитането на покупко – продажбата на търговско предприятие, защото някои специалисти твърдят, че сделката представлява бизнескомбинация, други, че не е такава, а трети, че при определени условия това може да е, но може и да не е бизнескомбинация.

ГЛАВА I

СЪЩНОСТ НА СДЕЛКИТЕ ПО ПОКУПКО – ПРОДАЖБА НА ТЪРГОВСКО ПРЕДПРИЯТИЕ

1. 1. Понятие за търговско предприятие

Поради стопанската си ценност търговското предприятие е обект на изследване не само от юридическите, но и от икономическите науки¹. Различното отношение на отделните национални законодателства се основава на разнородната позиция спрямо “търговеца” като правна фигура и създаденото от него търговско предприятие. В по – голямата част от правните системи доминиращо е мястото на “търговеца”, признат за основен правен субект. Независимо от водещата му роля, с развитието на обществените отношения, правната регламентация отдава нужното значение и на търговското предприятие.

Във Франция, като отговор на породените спорове в практиката, през 1898 г. се приема Закон за залагане на търговското предприятие². Цялостната правна уредба, която включва неговата продажба, апортиране, залагане и способите за принудително изпълнение, се приема през 1909 г. като към френския търговски кодекс (Code de commerce) се включва материята за търговското предприятие – (Fond de commerce³).

За да се намали противопоставянето между понятията “търговец” и “предприятие”, Италианският граждански кодекс извежда на преден план категорията “предприятие” (impresa). Предприятието според италианския законодател отразява извършването на организирана

¹ Бъчварова, М., Търговски предприятия и сделки с тях, Варна, 2001 г.

² Василев, Л. Юридически изследвания върху търговското предприятие. Нова редакция от Големинов, Ч. В., ТедИна, 1994 г., с. 23

³ Герджиков, О. Коментар на Търговския закон. Книга първа. Чл. 1-112, С., Алиена – Дочев, 1991, с. 81

икономическа дейност⁴. Аналогичен е подходът и на холандското законодателство, което “премахва противопоставянето на търговци и нетърговци” и използва термините “професия” и “предприятие”⁵.

Първият български Търговски закон от 1897 г. въвежда по – особени понятия за означаване на предприятието на търговеца. Той използва понятието “търговско заведение” и “търговска къща” в хипотезите на чл. 19 и 27, в контекста на изискванията за фирмата на вече прехвърлено предприятие.

До приемането на актуалния Търговски закон от 1991 г. “предприятието” символизира самостоятелните организационни структури, създадени в държавния сектор. То е основният термин за означаване на държавните предприятия, за което свидетелстват издадените закони за регулиране на дейността им⁶.

В съвременните икономически условия на преден план изпъква хармонизирането на българското право с правото на Европейската общност, което бе една от предпоставките на присъединяването на България към Европейския съюз. Въпросът за правната същност на търговското предприятие и изясняването му с утвърдени правни категории е дискуссионен и днес в правната теория.

Според едно от разбиранията търговското предприятие представлява *единен и цялостен правен обект*, който по съдържание и ефект надхвърля понятието за съвкупността. Характеризирайки го с категорията съвкупност, търговското предприятие е “една нова съвкупност *suī generis*”, която се отличава от понятието за съвкупността, регламентирано от гражданското право⁷. Основният аргумент в подкрепа на разбирането и признаването му като правен обект е допустимостта според Търговския закон да се извършват сделки с цялото предприятие, а не само с отделни елементи от съвкупността. За разлика от гражданското законодателство, което не допуска да се извършват правни действия – наем, залог, продажба и др., с цялата съвкупност.

⁴ Franseschelli, R. La notion juridique d'entreprise en Itali. – Rev. trim. De droit commercial, 25 annee, 1972, No 3, 576 – 579. Цит по Сойчев, Кр. Търговският закон: някои съпоставки с търговското законодателство на други европейски държави. – Правна мисъл, бр. 2, С., 1992 г., с. 69

⁵ Стойчев, Кр., Цит. съч., Търговският закон ... с. 68

⁶ Закон за държавните предприятия; Указ за държавните предприятия; Закон за самоиздръжка на общинските стопански предприятия и др. Цит. по Лучников, Св., М. Вълчев, В. Христофоров, Ф. Рачев, Ив. Владимирова, Л. Караниколов, Г. Топалов, П. Попов. Курс по търговско право, София: Вебер – ВБ, 1991, с. 123

⁷ Кацаров, К. Цит. съч., с. 73